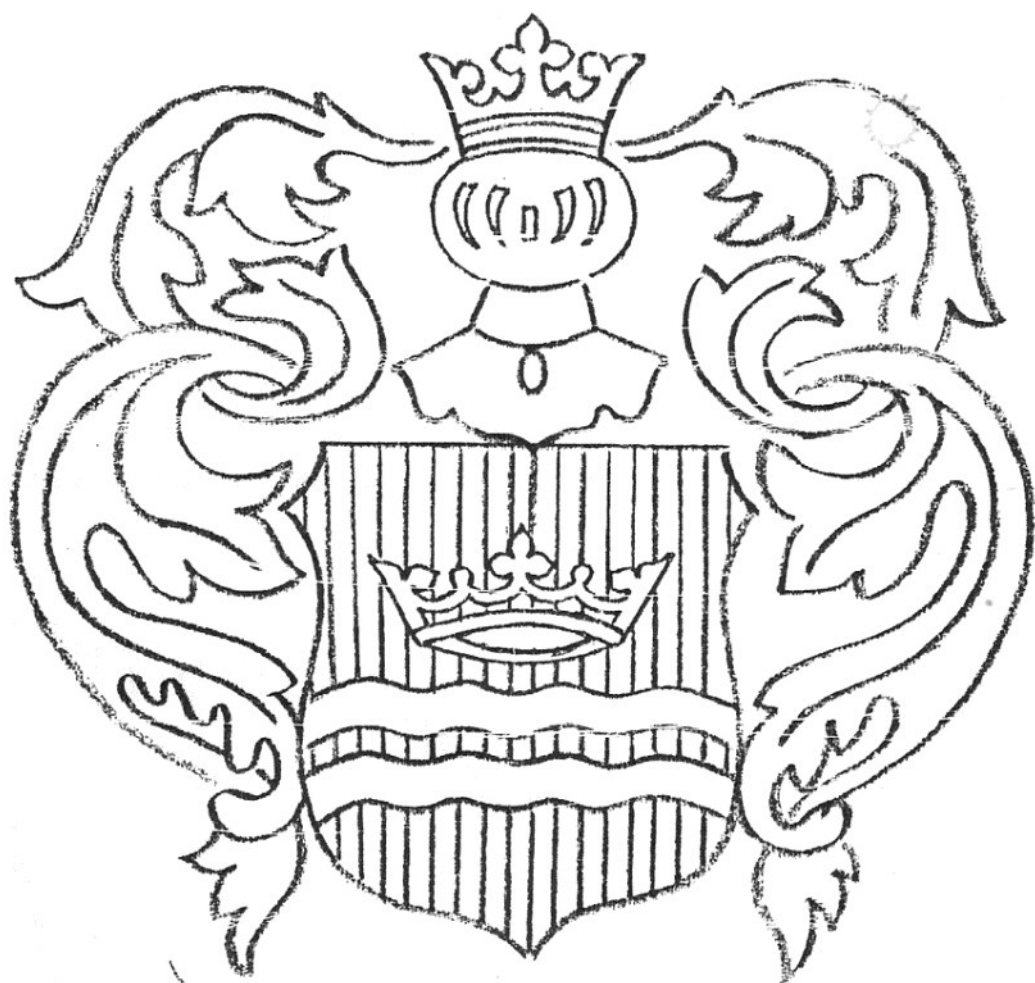

BULETYN

HISTORYCZNY

KWARTALNIK · NR 1/'92

Drzewica

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ DRZEWICY

Drogi Czytelniku !

Dajemy Ci do przeczytania pierwszy numer Biuletynu Historycznego Miasta Drzewicy. Ma on na celu zapoznanie jak najszersze grono obywateli naszego miasta z jego historyczną przeszłością i nie tylko. W kolejnych numerach Biuletynu /być może, że zmieni on nazwę/będziemy zamieszczać ciekawości historyczne o Drzewicy, jak również aktualne wydarzenia. Będziemy informować o działalności i planach Towarzystwa Przyjaciół Drzewicy z którego to inicjatywy, ten numer został zredagowany z okazji piątej rocznicy nadania /przywrócenia/ praw miejskich dla naszej miejscowości. Będąc stałym czytelnikiem Biuletynu poznasz nie tylko przeszłość Drzewicy, ale przyczynisz się także do jej uświetnienia i utrwalenia w przyszłości. Będziesz miał w tym swój wkład i udział, za co z góry serdecznie dziękujemy.

Towarzystwo Przyjaciół Drzewicy

Dochód ze sprzedaży "Biuletynu" przeznaczony zostanie na upiększanie naszego miasta t.j. posadzenie krzewów ozdobnych na skwerach oraz odnowę starych pomników cmentarnych.

Rok 1992 rokiem rocznic

Tak się złożyło, że rok bieżący obfituje od rocznic kalendarzowych związanych z historią naszego miasta a nawet z historią naszego zakładu. Smiało można by ten rok nazwać Rokiem Drzewicy. Jednym z głównych powodów zwrócenia uwagi na ten fakt jest 5-ta rocznica nadania a raczej przywrócenia praw miejskich dla Drzewicy.

Pierwotnie prawa te nadał dla naszej miejscowości Król Władysław Jagiełło dnia 5 maja 1429 roku w Nieszawie na prośbę jednego z 5-ciu braci t.j. Mikołaja - sekretarza kancelarii królewskiej, krakowskiego pisarza ziemskiego. Treść przywileju jest następująca: " My Władysław, Król Polski stwierdzając stałość wiernych usług Mikołaja z Drzewicy i jego braci rodzonech: Jana, Piotra, Jakuba i Klemensa i chcąc ich do jeszcze gorliwszej służby zachęcić, na ustne ich prośby wioskę ich Drzewicę w województwie sandomierskim, w obwodzie radomskim położoną przemieniamy w miasto tej samej nazwy, nadając mu na wieczne czasy prawa magdeburskie. Zwalniamy wójta /adrecetus/ i całą ludność miasta od jurysdykcji wojewódzkiej, kasztelańskiej, starościńskiej, sędziowskiej i nadajemy im immunitet sądowy niemieckiego prawa magdeburskiego.

Żeby zaś to miasto rozwijało się wyznaczamy w nim targ tygodniowy i trztygodniowe jarmarki roczne, jeden na św. Marka Ewangelisty, drugi na Boże Ciało, trzeci na św. Łukasza Ewangelisty z prawem swobodnego handlu dla kupców wszelkich stron i wszelkiego stanu bez żadnych opłat które to pismo sporządzone jest w Nieszawie w Roku Pańskim 1429 za przyłożeniem Naszej pieczęci w obecności Wojciecha Arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa, Jana Biskupa Kujawskiego, kanclerza, wojewodów i kasztelanów Król Władysław Jagiełło". Przywilej ten jest tłumaczony z języka łacińskiego w jakim został wydany oryginał.

Jak już wspomnieliśmy na wstępie w tym roku mija piąta rocznica przywrócenia praw miejskich dla Drzewicy a nastąpiło to 1 stycznia 1987 roku. A oto treść uchwały:

Uchwała Rady Państwa z dnia 20 listopada 1986 r. w sprawie utworzenia miasta Drzewicy w województwie radomskim.

Na podstawie art.16 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego .... Rada Państwa w porozumieniu z Radą Ministrów uchwała co następuje:

§ 1

1. Tworzy się miasto Drzewica w woj. radomskim.
2. W skład miasta Drzewicy wchodzi:
  - a/ z terenu wsi Drzewica obszar o powierzchni 473,22 ha
  - b/ z terenu wsi Jelnia obszar o powierzchni 12,26 ha z gminy Drzewica.

§ 2

1. Szczegółowego opisu granic miasta dokona wojewoda Radomski w drodze zarządzenia.
2. Zarządzenie podlega opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Radomskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1987

Pieczczę Rady Państwa

Przewodniczący Rady Państwa
w/z Kazimierz Barcikowski

Należy tu wspomnieć, że pierwszym inicjatorem przywrócenia praw dla Drzewicy byli: społeczny opiekun zabytków p. Roman Gorzelak i nieżyjący już Henryk Greczyło.

Powróćmy do przeszłości, cofnijmy się w czasie i przypomnijmy odległe daty historyczne naszej miejscowości.

Zacznijmy od daty 1462 roku, kiedy to 530 lat temu nad portalem kościoła parafialnego zostaje wmurowana kamienna płyta z napisem łacińskim, który w przetłumaczeniu brzmi: Roku Pańskiego 1462 wielebni Mikołaj kustosz sandomierski i Jan prepozyt warszawski bracia dziedzice Drzewicy polecają się modlitwie". Po obu stronach wmurowane zostają także wtedy dwa kamienne ciosy z wrytymi herbami: Ciołek i Gryf.

525 lat temu 1467 roku urodził się Maciej Ciołek Drzewicki. Dzięki swym zdolnościom doszedł do tak wysokich godności jak: osobisty sekretarz króla Jana Olbrachta, podkanclerzy króla Aleksandra, późniejszy biskup przemyski i włocławski aż do godności Prymasa - arcybiskupa gnieźnieńskiego. Z jego inicjatywy rozpoczęto budowę zamku w Drzewicy, a nastąpiło to dokładnie 465 lat temu czyli w roku 1527. Zapiski historyczne piszą na ten temat: Maciej Ciołek Drzewicki i jego brat Adam - kasztelan radomski i żarnowski wójt opoczyński, posiadacz Sołectwa w Inowłodzu rozpoczynają budowę zamku w Drzewicy. Jeszcze jedna data wiąże się z osobą Macieja Drzewickiego. Jest to rok 1532. W roku tym, 460 lat temu w Gnieźnie odbywa się ingres arcybiskupi wspomnianego

Macieja Drzewickiego.

Kolejna data to rok 1512 czyli 480 lat temu. Wiąże się ona z potwierdzeniem przez Króla Zygmunta Starego w Krakowie przywileju z 1429 roku. Potwierdzenie to nastąpiło wskutek próśb i zasług braci Mateusza z Drzewicy biskupa przemyskiego, kanclerza Królestwa oraz Adama Podkomorzego Sandomierskiego.

430 lat temu w 1562 roku Drzewica zostaje umieszczona na mapie Królestwa Polskiego jako miasto posiadające zamek obronny.

245 lat temu kolejny właściciel Drzewicy Filip Nereusz Szaniawski nadaje mieszczanom drzewickim przywilej wyrabiania piwa i zezwala im szynkować za opłatą waru 5-cio korcowego słodcu złp. 8 słodcu ćwierć słodzin i kotłowego groszy 20. Słynęła daleko w owym czasie Drzewica z warzenia dobrego piwa. Do dziś możecie państwo jeszcze napotkać rosnący dziko chmiel w okolicach Drzewicy - w lesie "Sacharynka" i wzdłuż biegu strumienia Brzuśnia. Są to pozostałości

z tych czasów gdy w Drzewicy uprawiano chmiel i warzono dobre piwo. Przesuńmy się teraz w historii do roku 1762. Wtedy to 230 lat temu król August III nadaje Drzewicy targi tygodniowe w niedzielę i poniedziałki oraz jarmark pięciodniowy na IX niedzielę każdego roku. Pozostałości tradycyjne tych jarmarków pozostały do dziś, w poniedziałki i piątki t.j. rozpoczęcie i zakończenie dawnych jarmarków. Przywilej targowy został nadany dzięki staraniom starosty Filipa Nereusza Szaniawskiego. Tenże właściciel również w roku 1762 nakazuje wykuć w kamieniu barokową płytę erekcyjną z herbem Szaniawskich "Junosza" z napisem łacińskim.

W tłumaczeniu czytamy "Filip Nereusz Szaniawski - starosta kąkolewnicki swoim sąsiadom i Twojej potomności na pożytek, dla ozdoby miejsca, mieszkańcom i przechodnim ku wygodzie, miasto Drzewicę, które jak pamiętasz, że i z samej nazwy jest drewniane wybudował z kamienia od fundamentów w Roku Pańskim 1762".

Jedną z ważniejszych dat rocznicowych to rok 1787. 205 lat temu przybył do Drzewicy po podróży na Ukrainę ostatni król Polski Stanisław August Poniatowski. Pobyt jego trwał od godz. 2 po południu w dniu 13 lipca do godz. 11 rano 19 lipca. Król Stanisław zwiedził wówczas cytuję: Kościół tameczny, starożytny, jeszcze za czasów Władysława Łokietka, założony, obchodził fosę zamkową i oglądał wewnątrz sam zamek, teraz na klasztor panien Bernardynek przemieniony.... koniec cytatu z Dyariusza podróży Stanisława

Augusta na Ukrainę" pióra Naruszczyca wydanego w 1805 r. Z zapisków historycznych możemy wyczytać kolejną datę, rok 1812. Otóż 130 lat temu "Gazeta Warszawska" na str. 1465 pisze: W 1812 roku dziedzic Drzewicy baron Ksawery Franciszek Reyski wezwany do powstania oprócz nadliczbowego zastępcy konnego sam stanął na czele powstania w powiecie opoczyńskim i w szeregach zastępów wszedł na obronę Ojczyzny. Prefekt Departamentu Radomskiego - Małachowski podał go i dziedzica Policzny-Boguckiego za przykład ziomkom"... koniec cytatu.

165 lat temu właściciele Drzewicy i Kuźnic Drzewickich baronowa Ludwika i Ksawery Franciszek Reyski na skutek kłopotów finansowych zmuszeni byli zakłady Kuźnic wydzierżawić braciom Duclasowi Evensom właścicielom fabryki "machin" w Warszawie. A nastąpiło to w 1827 roku. Z tą datą wiąże się też drugie wydarzenie. Otóż od strony wschodniej na piedestale figury św. Jana Nepomucena stojącej przed kościołem znajduje się napis: "Ta statua w roku jubileuszowym 1827 dnia 19 maja kosztem niektórych parafian odmalowana". Gwoli ciekawości podaję, że nad napisem tym znajduje się również podpis autora rzeźby Martinus Meir.

W roku 1857 czyli 135 lat temu umiera baronowa Ludwika z Szaniawskich Reyska, żona Ksawerego Reyskiego. Dla ich pamięci postawiono na cmentarzu kościelnym pomnik żelazny na którego płycie czytamy. Ksaweremu Franciszkowi baronowi Reyskiemu ur. 1785, zmarłemu 1840 i Ludwice z Szaniawskich baronowej Reyskiej ur. 1788r. zmarłej 1857. Nadmienić tu należy, że statua św. Jana Nepomucena została ufundowana i postawiona w podzięce za narodziny w/w Ludwiki w roku 1788 przez jej matkę Ludwikę z Załuskich Szaniawską. 125 lat temu w roku 1867 Kuźnice Drzewickie od braci Evensów nabywa firma Lilpop, Rau i Lowestein, którą z kolei nabywają w 1892 roku bracia Kobyłańscy Samuel i Bronisław czyli równo, 100 lat temu. W rok później 1893 r. Fabryka otrzymuje znak fabryczny "Gerlach" obowiązujący do chwili obecnej.

Jedną z dramatycznych dat dotyczących Drzewicy to rok 1942 - lata okupacji. W tym to bowiem roku, 50 lat temu Niemcy zakładają w Drzewicy Getto Żydowskie. Z wyznaczonego Żydom terenu usunięto wszystkie rodziny polskie, dając im mieszkania zastępcze. Żydzi żywili się tym, co dostarczali im potajemnie Polacy.

1943 roku nastąpiła likwidacja Getta.

20 lat temu w styczniu 1972 r. oddano do zamieszkania pierwszy blok Spółdzielni Mieszkaniowej. Nowe osiedle mieszkaniowe nosiło początkowo nazwę XXX-lecia PRL, obecnie jest to Osiedle Mieszka I.

Kolejne rocznice to rocznice dotyczące naszego zakładu:

20 lat temu oddano do użytku halę "H", a 10 lat temu 1982r. zostaje rozwiązany Kombinat i utworzone samodzielne przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą "Fabryka Nakryć Stołowych "Gerlach".

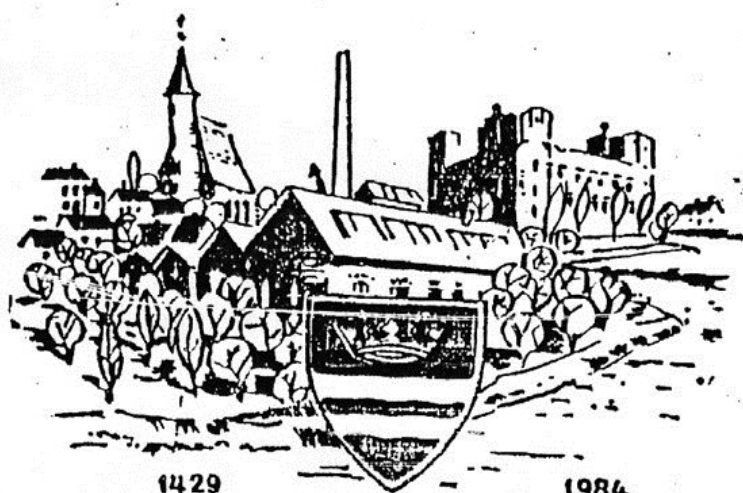
To tyle na temat rocznic przypadających w roku bieżącym.

W kolejnym numerze Biuletynu przedstawimy Państwu bardzo ciekawą historię kościoła parafialnego w Drzewicy.

Na podstawie dokumentów, opisów i notatek społecznego opiekuna zabytków p. Romana Gorzelaka

powyższą informację opracowali: Ryszard Bogatek

Zbigniew Gapys

DRZEWICA

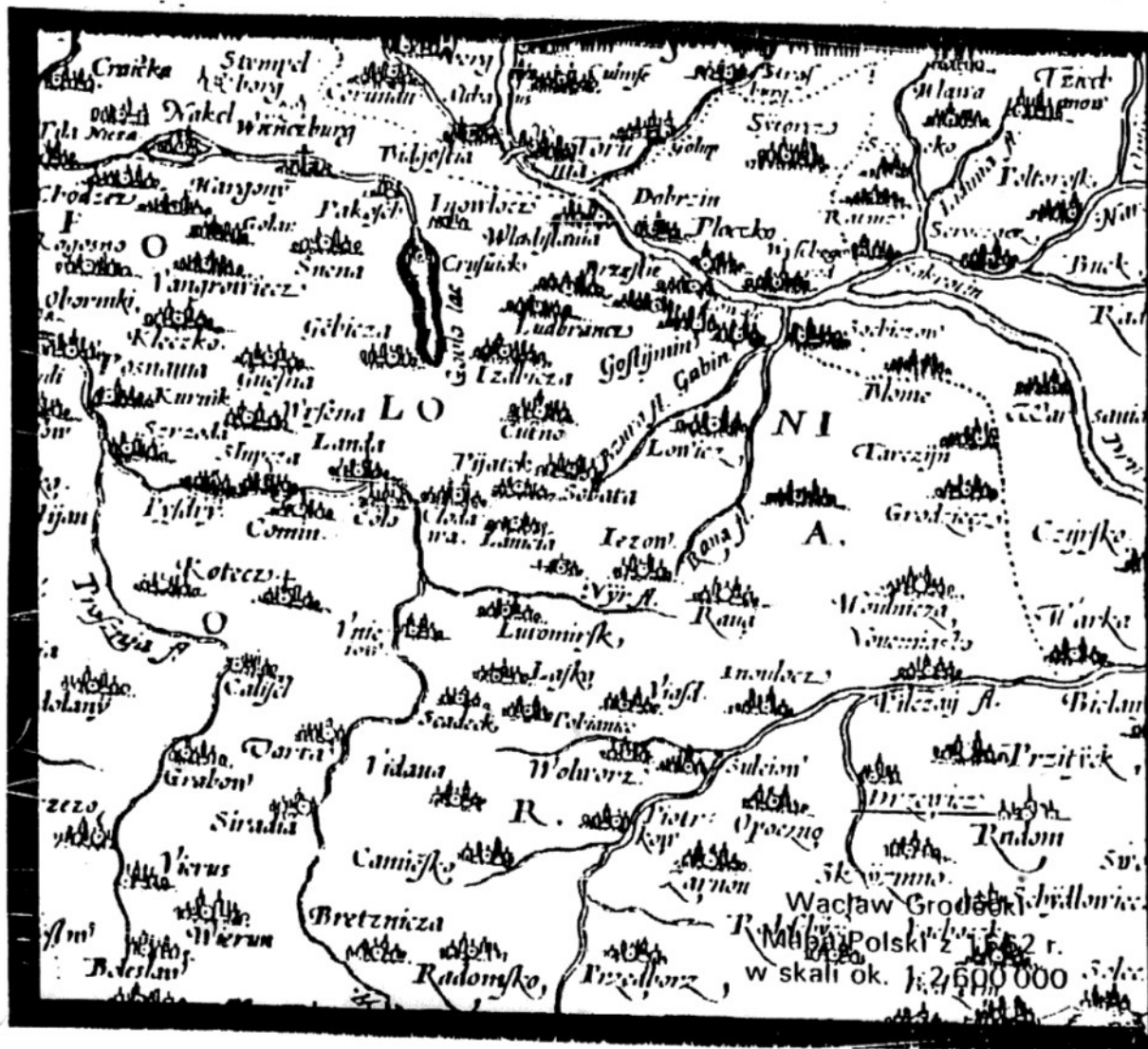
awers

rewers

Medal wybity z okazji przywrócenia praw miejskich dla Drzewicy 1 stycznia 1987 r.

Mapa Królestwa Polskiego z roku 1562 na której
namiesione jest miasto
Drzewica

DRZEWICA

**Nadanie
praw
miejskich**

*

*

1987.01.01

